

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН ПРИНЦИПЪТ НА НЕОПРЕДЕЛЕНОСТТА

Превод от руски: Цвета Пеева, 1977

chitanka.info

Краката му често се подхлъзваха и това безпокоеше Берг. Ама че неприятна работа! Навикът му да ходи с обувки, от които калта сама се свлича, сега го правеше подозрително тремав в грубите, скроени по един и същ калъп ботуши, по чиито подметки бяха полепнали цели буци глина. Не бяха взели пред вид тази подробност. Колко ли още такива пропуски щеше да открие? Добре че местността се оказа безлюдна.

После пясък смени глината и Берг въздъхна с облекчение. На височинката той спря. Самотен дъб ронеше плавно листа. Нивите бяха ожънати, към хоризонта тънеха в синкава мъгла. В далечината, там, където се виеше пътят, смътно се очертаваше камбанария на селска църква. Изчислителите не го подведоха, мястото се оказа същото. А времето? В кой ли век го бе захвърлил принципът на темпоралната неопределеност? В седми, седемнадесети? Отговора, изглежда, щеше да получи едва в града.

Нямаше защо да бърза, тъй като трябваше да влезе в града под прикритието на мрака. Дрехите му, разбира се, бяха точно копие на скитащ занаятчия. Но ако бе попаднал не в този век... Вярно, че дрехите на средновековните калайджии едва ли са се влияели от веянията на модата, а главното за всички — той бе чужденец, следователно човек, имащ правото да носи необикновени дрехи. И все пак не биваше да рискува. В края на краищата да се надяваме, че това е първото и последно връщане на човек в миналото. Стига само някакви особени обстоятелства да не... Странно, нелепо: той е в свят, който вече от много векове е мъртъв. Скоро ще види далечните си прадеди, чиито кости отдавна са изгнили, и все пак тези прадеди сега се разхождат по улицата, седят в кръчмите, карат се, смеят се.

Пътят водеше към селото, но Берг пое през гората, по страничната пътека, която го избикаляше. Не че се боеше от преждевременни разпитвания и срещи. Просто в селото можеше да поискат услугите на калайджията, а в плана му не влизаше никакво спиране. Гората, през която вървеше, почти не напомняше чистите поддържани гори на двадесет и първи век. Пущинак, гъсталаци и едва различима пътека. Не се мяркаха никакви хора, всичко говореше за безлюдност, за недостиг на сили и за пълна изолираност на селищата. Главният път представляваше тясна ивица кал със следи от последната, минала още преди дъжда каруца. Пътеката, по която вървеше, бе

отгъпкана изглежда от зверове, макар че се намираше досами селото. Очевидно бе попаднал все пак в ранното средновековие. Дали не е прекалено ранното?

Отвъд сумрачното дъре започваше смърчова гора, вдясно между пролуките се мярна църквата, после дърветата пак я заслониха. Наблизо крякаше ято врани. От притъмнялото небе ръмеше дъжд. Под надвисналите клони на смърчовете се червенееха мухоморки. Скоро почнаха да се появяват обрасли с трева гробове с посивели от времето изкривени кръстове. Гробища... Някои надписи Берг успяваше да прочете. Погледът му равнодушно отбелязваше дати, полуизтрити изречения от евангелието, думи, изпълнени с печал и скръб. И изведнъж сърцето му оглушително затупа: сред храсталаците се белееше новичък кръст и на него бе надраскано — „Берг“. Гробът бе толкова пресен, че дори глината още не се беше втвърдила. Тръпки побиха Берг; тук щяха да го убият, в това време, да го заровят и... Едва усмири биещото си сърце. Глупости! Дори и да го убиеха тук, във всеки случай ще е по-късно, а този човек е вече умрял! И изобщо няма никаква загадъчност, просто съвпадение на разпространено име. В Шотландия е имало десетки Макферсъновци. Възможно е и Берговият род да е живял по тия места. Но това означава... това означава, че има изгледи да се срещне с... Разбира се, а нима не го знаеше предварително. Берг си възвърна равновесието едва когато пътеката го изведе отново на пътя сред ширналия се простор. Задуха вятър. Отвъд завоя течеше малка мътна река. Кален мост водеше до грозни крепостни порти. Берг замря, щом съзря назъбените силуети на градските стени. Те са. Веднага позна известния му от снимките профил на Дебелата Дева. Значи, имаше късмет: озовал се е почти в нужното му време, защото в десети век тази кула още не е била построена, а в четиринадесети е била вече разрушена от воините на херцог Берклевски. Значи, костюмът му общо взето отговаряше на епохата, не е нужно да се преоблича в храстите.

Извади от торбата резервните костюми, заля ги с течност, която по вкус и цвят напомняше вино, и след като се увери, че тъканта се е превърнала на прах, запъти се към моста.

Още щом стъпи на моста, разумът му се избистри, страничните мисли отлетяха. И все пак понякога му се струваше, че стига само да тръсне глава и...

Но не, кучетата, които се спуснаха към него, бяха съвсем реални. Цяла сюррия — мръсни, крастави, шугави. Пълзяха по земята и лаеха дрезгаво.

„Ама че история! — стискайки здраво пръчката, помисли си Берг. — Аз нямам и понятие как би се държал един средновековен пътник при среща с... И защо ли лаят?“

Кучетата се отдръпнаха, щом той се запъти към тях. Ръмженето се смени с раздражено квичене, пълно с недоумение, в което се долавяше неприязън и страх. Внезапно Берг се сети. Разбира се! Дрехите му, обувките носеха миризмата на епохата, в която бяха направени, миризма на чуждата на този век синтетика! Берг с уважение погледна кучетата и без да им обръща повече внимание, се запъти към портата. Настъпила бе, изглежда, най-отговорната минута, която щеше да реши сполучлива ли е маскировката му.

Но нищо не се случи. Нечие лице надзърна през решетъчното прозорче и веднага изчезна: в караулното помещение се чуваше трополене на зарове — стражата явно не бе заинтересована да се откъсва от играта заради някакъв си бедняк. „Изглежда съм попаднал в мирно време“ — реши Берг.

Посещенията в миналото бяха забранени, но нищо не пречеше да се изпращат там за снимки и наблюдения замаскирани като облаци хроновизори. Наистина по силата на принципа на неопределеността налагаше се да ги изпращат просто наслука. Когато ставаше дума за навлизане само за няколко години в миналото, разпръсването невинаги даваше чувствителни отклонения. Но за по-дълго то вече водеше до съвършено непредсказуеми резултати. Не успяваха по никакъв начин да заснемат битката при Креси. Ако фокусираха хроноскофа точно на времето, когато бе станало сражението, в такъв случай той се озоваваше всякъде другаде, само не и над селцето Креси. Или пък обратното: ако го изпратеха точно над мястото на битката, тогава никой не можеше да гарантира с колко века или дори хилядолетия ще изпревари датата на събитието. Впрочем това нямаше решаващо значение, тъй като за историка е интересна всяка епоха. Най-често изпращаха хроноавтоматите в определена — една и съща точка на пространството, поради което временната последователност на наблюденията биваше твърде разпокъсана. Но по-добре е все пак нещо, отколкото нищо. Всичко вървеше тъй или иначе добре, докато не

се случи аварията. Апаратът от типа „кълбест облак“ не задействува при командата за връщане. Нищо страшно, настроиха апарата за сближаване с градоносен облак и към многобройните светкавици щеше да се прибави още една. Но взривното устройство задействува лошо. Кристалният блок на линейния антигравитатор, макар и повреден, оцеля. И на всичко отгоре това се случи над някакъв град.

И тъй, изделие от двадесет и първия век се бе озовало в единадесетия и може би бе попаднало в ръцете на хората от тази епоха. Разбира се, обгореният „камък“ едва ли би породил у тях някакво подозрение. Но кристалът можеше да оцелее през войните, пожарите, смутите и благополучно да стигне до двадесети век, когато щяха да разкрият изкуствения му произход. Преждевременно откритие, страшно, опасно, което можеше да измени хода на историята — това не биваше да се случва! Кристалът трябваше на всяка цена да се из земе от веригата на събитията. И тъй като не бе намерен в двадесети век, значи кристалът или е изчезнал, или при някой от опитите щяха да го намерят. При първия, втория или десетия? И как щеше да завърши неговата, на Берг, експедиция?

Тесните градски улици не правеха на Берг особено впечатление — изучил бе доста добре облика им, но затова пък вонята... Миришеше на отпадъци, на конски тор. „По-бавно — каза си Берг. — Преди хилядолетия хората не са ходели толкова бързо и с такива големи крачки.“ Вдигнал високо пешовете на расото си, през локвите мина някакъв свещеник. Пак зави куче и се спусна към краката на Берг. „Я се махай!“ — ядосано си помисли Берг. Въпреки че се бе доста здрачило, видът му привличаше вниманието на редките минувачи. Не по някаква особена причина: просто градът представляваше малък затворен свят. Съседният Цорн е вече друго царство-господарство, а Брабант е на края на света. Пътник от далечни места е все пак събитие. Никак не е важно дали ще го одумват, щом следата, която ще остави, няма да се различава от множеството, други следи. Пък дори и да е следа на похитител.

Само дано успее! Но надеждите за успех бяха малко. В същност всичко зависи от простия късмет. Вече му бе провървяло, защото от първи път се озова в тъй или иначе подходяща епоха. Подходяща? Ами ако е попаднал в началото на единадесетия век, ще трябва да се връща назад — тук още няма и помен от антигравитатора. Колко ли нови

опити ще са нужни тогава? Два, три, десет, а може би и хиляда, докато се озове край този град, поне в дванадесети век — нали принципът на неопределеността превръщаше всичките опити в лотария, когато нужният ти билет е сред стотиците непечеливши (добре поне, че връщането в миналото бе възможно само в границите на първите няколко десетки хиляди години). Но и по-точното попадение — в пределите на века — не гарантираше успех. Ако гравитаторът не се окажеше в града дори и в дванадесети век, това можеше да означава, че при падането си след аварията е потънал в някакво бласто или пък че е бил намерен, но продаден на някой странствуващ търговец на редки предмети. Тогава търсенето се превръщаше в задача, с която не биха се справили и детективите — опитай се да откриеш къде, в коя точка на средновековна Европа се е озовал търсеният предмет!

Ако съдеше по дрехите на минувачите, трябва да е попаднал или в края на дванадесети, или в началото на тринадесети век. Нужно е да уточни това. И Берг най-напред свърна към катедралния площад. Ако пред катедралата има статуи на светци, значи е дванадесети. Ако не...

Имаше статуи, дори още не бяха успели да потъмнеят както трябва. Значи от момента, в който антигравитаторът бе паднал от небето, до момента, в който той, Берг, се бе озовал в миналото, са изтекли около сто и петдесет години. Срок, който щеше доста да затрудни търсенето. И все пак това бе поразително сполучливо попадение!

Берг огледа площада. Наоколо всичко бе мрачно и непривично. Тъмните, прилепени една до друга фасади, цвиленето на коне в съседната улица, сливащите се с мрака фигури на минувачите, чуждата реч (тя, разбира се, му беше чужда, въпреки че най-старателно изучи езика) и дрехите го изпълваха с тъга. Няколко души прекосиха мълчаливо площада и се насочиха към него. Берг изведнъж осъзна, че сега не би издържал и най-безобидната среща. Като се стараше да не привлече вниманието им, той се шмугна във вратата на храма.

Вътре бе чисто, тържествено и почти светло. По понятията на този век — дори ослепително светло. Макар че за епохата на електричеството храмът би приличал на мрачна пещера. Но Берг се бе така подготвил за средновековието, че веднага долови контраста в сравнение с онова, което цареше извън стените. Горяха свещи, кънтеше орган, в полумрака на сводовете блестеше злато, оттам го

гледаха отчуждено ликове на светии. И колкото по-дълго се вглеждаше Берг, толкова по-спокойно и едновременно с това непонятно ставаше на душата му. Понечи да се усмихне иронично, но иронията не му се удаде. Равномерното движение на главите на молещите се, трептенето на свещите, разнасящите се звуци, миризмата на восъка и тамяна разбудиха неволно в душата му нещо древно, отдавна забравено. Ритъмът, цветовете, звуците му действуюаха хипнотизиращо — нищо друго! Не, не е само това. Берг можеше да отдели, да проанализира всяко събирателно от това въздействие, но всички, взети заедно, представляваха нещо повече от хипноза. Сега тук, в далечното средновековие, всичко това беше отдушник. Тук хората изпитваха илюзията на единение със себе си, с другите, с онова тайнство, което сякаш присъствуваше в храма, което те наблюдаваше и пазеше, наказваше и предвещаваше, просветляваше и усмиряваше.

Берг се измъкна навън. Накъде да върви? Това нямаше значение. Съдържанието на чантата, на колана, самите му дрехи, медният пръстен на ръката му само външно приличаха на предметите от далечното минало. Кой би се отнесъл подозрително към обикновен кремък? Или към парченце слюда? Кремъкът беше инфрачервено фенерче, а слюдата му даваше възможност да вижда невидимия свят. Пръстенът играеше много по-важна роля. Той беше уредът, който се задействуваше от масата на антигравитатора. Сега беше студен. Но ако антигравитаторът се намираще в радиус от сто метра, почваше да се загарява. Също като в детската игра „Студено, по-студено... Топло, по-топло!“

Оръжие нямаше. Никакво. Всичко бе така предвидено, че нито една негова постъпка, дори при най-неочакваното положение, да не предизвика изкривяване в хода на историята. Освен... Да бе направил и чудо, пак не би предизвикал силен отклик в тази епоха, в която всички вярват в чудеса. Всяко разклащане на веригата след време ще стихне, фатално е само прекъсването. Такова, влачецо след себе си непредвидени последици фатално прекъсване би могло да бъде неволното при самоотбрана убийство. Все пак трябваше да бъде предпазлив и в най-добрите неща, защото теориите са си теории, но кой ги е проверявал на дело? Кой би рискувал да ги провери?

Застудя. Берг машинално понечи да пъхне премръзналите си ръце в джобовете и се удиви, че не ги намери. Ето, още един дребен

пропуск! Щом поотслаби контрола, веднага направи жест, който не би направил човек от тридесети век по простата причина, че тогава не е имало джобове. Внезапно усети, че пръстенът се затопля. Берг замря от изненада. Нима така, изведнъж? Заснова по кривите улици, плашейки се всеки път, щом пръстенът почваше да изстива. Но малко по малко се успокои и почна да стеснява кръга, докато накрая му стана ясно, че от антигравитатора го делят само стените на къщата пред него.

В двете мънички прозорчета на втория етаж, издадени над улицата, мъждукаше слаба светлинка — явно стопаните още се бяха си легнали. Това нямаше значение. В същност сега вече нищо нямаше значение. Тиха радост на удовлетворение обзе Берг. Най-после край. Мил му стана този град с керемидените покриви, този простодушен древен свят, всичко, всичко. Берг запомни къщата, уличките, които водеха до нея, огледа вратата. Тук си лягат рано, а да прекара някой час в кръчма, да понаблюдава живота ще е и приятно, и полезно. После ще се върне като „крадец в нощта“, ще извърши каквото е нужно — и сбогом, средновековие! Дойде като сянка и ще си отиде като сянка, само кучетата заподозряха нередното. Лекарят от двадесет и първи век ще огледа критично калните му ботуши, напръсканото е кал наметало и ще каже: „Ех, братко, ти много, много... Да не си ми домъкнал и чума?“

Кръчмичка откри наблизко. За удивление на Берг никой не му обърна внимание. Всички се бяха скупчили около една пейка, на която седеше зачервен от вълнение простичък момък в нови кожени панталони. Под пейката, кой знае защо, имаше локва. Вдигаха се канчета, сипеха се непонятни за Берг ругатни; беше душно, смрадливо, от свода на огромното огнище висяха паяжини, черни от саждите; отблясъци от жарта проблягваха по разгорещените лица, проблясваха в червено по потните бузи, хлътваха в смеещите се уста.

Никой не погледна към Берг, когато се настаняваше в тъгла. Само стопанинът, прегърбен, с крив нос мъж към четиридесетте, се измъкна от тълпата и се осведоми какво иска новият посетител.

— Вечеря — кратко каза Берг.

— Отдалеч, а? — доловил акцента, запита стопанинът.

— От Брабант.

Пролуките между гърбовете му позволяваха да вижда какво става в кръга. Към момъка на пейката чинно се приближи шишко с тройна брадичка. Побутна го по рамото и момъкът трепна като ударен с ток. Тълпата се раздвижи. Момъкът стана и за изумление на Берг заедно с него се вдигна и пейката. Момъкът плавно изви тяло, пейката също се изви и всички тогава видяха, че тя здраво е залепнала за панталоните. Избухна възторжен рев.

Берг разбра всичко. Как не се сети веднага, че това е посвещаване в майстор-пивовар. Кандидатът трябваше да свари бира, да излее канче върху току-що рендосана пейка, да седне с новите си панталони и ако бирата е хубава, те трябваше да залепнат. Значи пивоварите в града са се увеличили с още един майстор.

Имаше нещо непосредствено, детско в последвалото веселие. Берг с мъка дъвчеше непоносимо жилавото месо и усещаше нещо като завист. Той не би могъл да се смее така гръмогласно, да удря така момъка с юмруци, да излива в устата си реки от вино и бира, да лапа големите късове месо, да тропа с ботуши, отдавайки се простодушно на моментното настроение. Извика стопанина, плати и излезе.

Небето се бе изчистило от облаците. Ивицата над начупената линия от покривите светлееше на мястото, където се намираще луната. Надолу всичко тънеше в пълен мрак. Берг едва успя да направи десетина крачки, когато видя пред себе си запалени факли. Обърна се. Отзад се приближаваха към него също такива трепкащи светлини. Блеснаха оръжия. Нощната стража.

Какво от това?

Трепкащите пламъци осветиха брадясали лица, шумно, като след тичане, дишащи уста, стоманени остриета и шлемове. Берг отстъпи встрани и се долепи до стената. И тогава в гърдите му се опряха изведнъж няколко копия.

— Прережи му гръкляна! — зачу се нечий радостен екзалтиран вик и мечешка маса от тела се стовари върху Берг.

— За какво? — викна той полузадушен. — Аз съм от Брабант. Аз...

Отговориха му с язвителен смях.

— Връзвай го по-здраво! Мислиш, че като си се преоблякъл, никой няма да те познае, а, Берг?

Берг?

Помъкнаха го, като го ругаеха, ритяха. Смърдяха на чесън и вино.

Помещението, в което най-после го вкараха, беше ниско, сводесто. Каменната голота на стените прикриваха два-три едва забелязващи се гоблена. Вляво от горящото огнище димеше трисвещник. Отдясно до масичката имаше кресло, в което седеше беловлас, в епископски одеяния старец, толкова мършав и сбръчкан, че масивният кръст сякаш пробощдаше гърдите му. Старецът бавно извърна глава. Чуваше се как пращят факлите на стражата.

— По-близо, доведете го по-близо — гласът на епископа изшумоля като духната от вятъра хартия.

— Аз не съм онзи, за когото ме вземате — високо каза Берг. — Това е грешка, аз никога не съм бил във вашия град. Аз...

— Знаем! — старческата ръка удари леко облегалката. — Знаем, че си дързък в измамите... Нагъл, дързък и богохулник. Надяваше се, че ще повярвам на слуховете за смъртта ти? Би трябвало сега да паднеш на колене, да се молиш... — Епископът се наведе напред. Шията му се проточи като на оскубана гъска — На люлката! — главата на епископа се затресе. — И то още утре.

— А нея какво да я правим? — бързо запита нечий глас зад гърба на Берг. — Същото ли?

— И нея. И то по-напред! Пред очите му, пред очите ти, Берг! Още ли не трепериш? На бавен огън ще се печете заедно с плода на престъпната ви връзка... Помисли за разкаяние, помисли!

Епископът падна в креслото. Ако не бяха пламтящите му очи, човек би го взел за труп. Берг презрително сви рамене.

Отведоха го в килия и там го оковаха във вериги. Резето щракна, тропотът по стълбите стихна.

Берг лежа известно време неподвижно. Че се окажа двойник на някакъв тукашен Берг, беше, разбира се, подозрително съвпадение, но сега нямаше смисъл да обсъжда теорията на вероятностите. Възможно е да става дума за същия онзи Берг, чийто гроб... Не е важно! Неизвестният му от тринадесети век Берг бе извършил нещо сериозно, враговете му бяха устроили капан, а в него попадна човекът от двадесет и първи век. Ама че положение! С какво го заплашваха? Ах да, с люлка...

Догади му се от отвращение и гняв. Осъдения връзваха на края на лост и ту го спускаха в огъня, ту го издигаха, колкото за да си поеме дъх — ето това представляваше люлката. Бавно опичане на човека. Животни, тъпи садисти! Ще им покаже той... Ще има да подскачат, размахвайки раса. Ще видят те каква муха се е хванала в паяжината им. Интересно, утре какви ли мутри ще направят...

Берг извънтя с веригите и тържествуващо се усмихна. Глупави, дебели вериги от лош метал, наивна решетка на широкия отвор — тези тъмничари дори не подозират какво представлява човекът от двадесет и първия век и на какво е способен.

Берг легна, затвори очи. Тренираното му тяло само знаеше какво трябва да върши. Тъмна вълна покри съзнанието му. Сега всички клетки на мозъка и тялото се подчиняваха на единния ритъм, на страшния ритъм, който настройваше всички сили на организма. Берг се напрегна, веригите с трясък се скъсаха.

— Така — каза си той.

Онова, което по-рано в момент на безумно напрежение случайно се удаваше на един от милиони, беше вече отдавна познато и всеки човек от двадесет и първи век умееше да възбужда у себе си оня скрит резерв от енергия, който стократно надвишаваше пределите на „нормалните“ физически възможности.

Изчака да отmine обземащата го винаги след такова напрежение слабост, стана и с още едно усилие на волята изви решетката. Сега имаше нужда най-малко от половин час почивка. Ако в момента влезеше привлечената от шума стража, Берг не би могъл да ѝ окаже никаква съпротива. Никой обаче не караулеше под прозореца, нито пред вратата — и защо е нужно при такива здрави вериги и решетка?

Килията му се намираще в кулата. Неравната иззидана от кръгли камъни стена обещаваще лесно спускане. Берг изчака да се скрие луната и почна да се спуска. Слизаше спокойно, уверено, както подобава на алпинист. Нито сега, нито преди той не бе принадлежал на чуждото време с неговите нелепи закони и случайности. Мигновената уплаха, която го обзе, когато, смаян от неочакваното, нападение, разбра, че е попаднал в капан, бе преминала и сега той отново бе човек на своята епоха — горд, независим и могъщ.

Точно пред себе си Берг видя прозореца на по-долната килия. Трябваше да свърне малко встрани. Главата му вече беше на нивото на

желязната решетка, когато изпод краката му се търкулна някакво, камъче. Берг замря, хвана се за решетката и тогава сякаш напук изгря луната. Зад решетката се мярна нечия осветена от млечната светлина сянка. Треперещи пръсти сграбчиха ръката на Берг.

— Ти дойде, дойде, знаех, вярвах, мили, мили...

Пред очите на Берг се белееше сияещо лице на жена, по-скоро на момиче. Тя протягаше ръце към него и хлипаше, и се смееше, и в шепота ѝ имаше такова щастие, че сърцето на Берг замря.

Ето я, значи, годеницата на онзи, другия Берг, която утре трябваше да изгорят на кладата.

— Най-добрият, най-храбрият, най-любимият, моят, моят Берг, спаси, спаси нашето дете!

Нашето?! Дете?! Ах, да... Берг почувствува как пропада в пропаст. Длъжен е да я отблъсне. Девојката целуваше ръката му.

— Тихо — каза Берг.

Той хвана пръчките на решетката и ги издърпа. Те не бяха подсилени с напречни и лесно изскочиха от гнездата си. Измъкна девојката през отвора. Облечена бе като монахиня. „Виж каква била работата...“ — тъпо помисли Берг. Действуваше като автомат. Избра място долу, прицели се, скочи, разпери ръце и я пое в обятията си.

— Нашето дете почва бурно живота си каза тя, като едва си поемаше дъх.

— Да вървим — рече Берг.

И те потънаха в мрака на спящите улици. Сега Берг имаше време да обмисли, но не можеше да мисли. Пък и защо ли? Това момиче и детето ѝ трябваше да умрат на кладата, а сега няма да умрат. Потомците им щяха да живеят във всички векове.

Стигнаха градската стена. Към нея под ъгъл се опираше глуха фасада, между фасадата и стената полето тънеше в мрак.

— Остани тук — заповяда Берг.

Очакваше удивление, уплаха, молба, но тя само кимна, макар че той усети как трепери...

— Ще се постарая да не ме е страх — каза тя.

— Аз скоро ще се върна — промърмори Берг. Без сам да знае защо, стисна ръката ѝ. Тя за миг се прилепи към него и веднага се отдръпна.

— Трябва да вървиш. Тогава ти ми каза, че всичко ще бъде добре, че аз от нищо не бива да се боя. Но... нали когато се върнеш, между нас всичко ще бъде както преди?

— Да, да...

Какво ще бъде както преди?! Берг не съзнаваше напълно закъде и за какво тича. Но нещо го водеше с точността на автопилот и той дойде на себе си едва когато топлината от пръстена огря цялата му ръка. Къщата се извисяваше пред него като скала. Берг си възвърна самообладанието. Напипа дупката на бравата. Бяха му взели чантата при арестуването, но катарамата на колана дублираше инструмента. Отключи вратата, постави на околото си като монокъл парчето слюда. Топлината на дланта оживи „кремъчното“ фенерче. Входно антре, врата, стълба... Берг раздвижи ръката си из въздуха и пръстенът посочи стълбата. Старите дървени стъпала не внушаваха доверие и той се събу. Не се вълнуваше, сякаш през целия си живот бе тършувал из къщите на средновековните граждани. Стълбата го изведе в коридор. Къщата бе изпълнена с мирис на дим, на прогнило дърво. Беше тихо като в яма, само нейде църкаше мишка. Вратата леко изскърца и Берг видя стая, приличаща на музей. Рафтове с дебели книги, препарирани животни и птици, пясъчни часовници, вкаменелости, парчета восък, глинени съдове, чаши, рула пергамент — всичко разхвърляно в безпорядък по масите. Лъчът се плъзгаше, разбъркваше причудливите сенки, докато накрая опря в опушена стена на пещ. Берг за малко не кихна от вдигналия се прах. Сред тиглите и машините откри обезформен кристала на антигравитатора. Явно го бяха заливали с киселини. Разбира се! Той е твърде тежък, подозрително тежък за размерите си камък. Берг го пхна в пазвата си, спусна се по стълбата, обу се, излезе и заключи вратата. Най-трудното в неговата мисия се оказа най-лесно.

Сега можеше да разсъждава хладнокръвно. Каква му е в края на краищата тази девойка? Какво го накара да се забърка в работа, която не го засяга? Състрадание? Да, разбира се. Но ако разсъждава логично, тя изобщо не съществува, както не съществува и самият този век, отдавна изтлял с всичките си надежди и скърби. А съществува бъдещето. Онзи век, откъдето бе дошъл и който сега можеше да пострада от неговата постъпка.

Но в тази минута на тази тъмна улица бъдещето бе също само абстракция! А не е абстракция тази доверчива девойка, която той, ако

разсъждава логично, трябва да предаде. Берг затвори очи и стоя така около минута, като стенеше от болка и безсилие. Кой е виновен, че желанието да я спаси и защити задействува в него като рефлекс?! Само възпиталото го общество. Жалка уловка на самооправданието. Но защо жалка? Защо уловка?

Както става винаги, когато мисълта, в желанието си точно да набележи пътя към бъдещата морална постъпка, прекалено внимателно се съсредоточава върху противоречивите понятия, самите понятия почват да губят яснотата си, защото всяко понятие е така неизчерпаемо и мъгливо в дълбините си, както и породилата го жизнена реалност. И мисълта се, обърква, решението се изплъзва, всичко изглежда оплетено и невярно. Така прекалените размишления понякога погубват решителността.

Берг тръсна силно глава. Тежестта на антигравитатора му напомни за неговото най-главно задължение. Не може едновременно да се определи скоростта на електрона и положението му в пространството. Не може да попаднеш едновременно и в даден момент от времето, и в дадена точка от пространството. Но в живота изборът е неизбежен и постигането на едното влече отказване от другото. Не означава ли това, че дълбоко в морала е скрит същият онзи принцип, който действа и в природата? При тази мисъл всичко у Берг се разбунтува. Защо, защо неговата постъпка ще се отрази зле върху хода на историята? От какво следва това? Ако постъпката му е правилна и добра, би трябвало да бъде обратното. Иначе как се живее без увереността, че извършеното от теб днес добро ще направи утрешния ден по-добър. Как може да се живее и действа без тази увереност? Как може без това да се строи бъдещето? А ако е така...

— Ето ме и мен — каза Берг.

Тя се хвърли на врата му със сподавен вик. Той обгърна раменете ѝ.

— Нямаме време. Припомни си нямаш ли тук близки, у които... където бихме могли да се скрием? („Където бих могъл да те оставя да чакаш истинския Берг. Ако е жив...“)

— Знаеш, че нямам! Ти... ти си се променил, мили... („Странно, че любещото сърце не забеляза веднага подмяната...“) Да не съм сторила нещо не както трябва? Или пък да съм казала нещо...

— Не, не!

— Тогава... Аз не те разбрах напълно, когато ми казваше, че нашата любов е особена, че такава любов не е имало и няма да има, но сега, сега... Ти дори още не си ме целунал!

Той се подчини. И докато я целуваше, разбра, че иска винаги да я целува, цял живот, че тя му е близка, въпреки всичко близка още от първата минута; а всичко останало е измама, с която той се опитваше да се предпази от поразяващата като мълния любов, в която не вярваше и която вече го бе поразила.

Внезапно съзря изход, толкова прост, поразително как не се сети веднага. Хроноскафът ще откара и двамата! Девојката трябваше да умре в миналото, тя наистина ще умре за миналото, за да живее в бъдещето. А онзи, другият Берг, по дяволите, щом не е могъл да я спаси. Той се засмя.

— Защо се смееш, мили?

— Нищо. Всичко е вярно: нашата любов е особена, такава не е имало и няма да има. Ние сме спасени, стига да можеш да вървиш цялата нощ.

— Нима е за първи път?

— Но...

— Малкият е умничък. Той съвсем не ми пречи. Виждаш ли, дори не се забелязва. Ще вървя толкова, колкото е нужно, щом си до мен.

Нейната увереност се предаде и на Берг. Той размота оплетения от тънки здрави жици пояс. Направи примка и я закачи на една издатина на стената. Подложи наметалото си, за да не се врязва жицата, завърза девојката; и след половин час бяха на свобода. Берг дишаше дълбоко горския въздух, който вече не му се струваше чужд; загърнатата в наметалото девојка вървеше до него, той я подкрепяше, усещаше топлината на рамото ѝ и изпитваше безкрайна нежност.

На процеждащата се между пролуките лунна светлина виждаше добре лицето ѝ, но не можеше да каже дали е красива. Какво значение има това? Никакво. Както и миналото ѝ, както и този малък свят, откъдето я измъкна. Дори знаеше как тя щеше да възприеме бъдещето. Като приказка, в която я бе отвел любимият ѝ. Щеше да приеме неговия свят със същата оная доверчива непосредственост и твърдост, с която приемаше съдбата си, но най-трудно щеше да я убеди, че са живи, а не са се възнесли на небето.

Умората ги налегна внезапно. Берг почувствува как мяркащите се сенки на дърветата му пречат да върви, сякаш преплитат краката му. На два пъти се спъна. Това го изплаши. Не можеше да не настъпи изтощение след всичките изпитания. Държеше се само благодарение на нервното напрежение и нима сега на половината път щеше да грохне? С усилие на волята успя да се избави от неприятното чувство. Краката му като че ли се отделиха от тялото, почти не ги усещаше вече. Но почна да усеща как го тегли надолу тежестта на антигравитатора. Сякаш тежеше вече не килограми, а тонове! Всичко освен краката бе станало по-тежко — главата, ръцете, девойката, която се опираше на ръката му, и това даде на обърканите мисли на Берг непредвиден тласък, който го накара да изтръпне.

— Колко килограма си? — почти извика той.

— Аз? Не... Не разбирам.

— Извинявай... Нищо, аз така...

Разбира се, тя не знаеше, а навярно и не разбираше какво я пита. Нелепо е да предполага, че в тринадесети век девойките се теглят на медицински кантари и Берг се засрами от въпроса си. Своето тегло знаеше точно, нейното определи на око, нали когато се спускаше от стената я пое в ръцете си, но тогава и през ум не му минаваше дали мощта на хроноскофа ще издържи тежестта на двамата. „Само без паника — каза си Берг. — Само това липсваше.“

— Да поседнем — предложи той, макар че не бе време за почивка.

Седнаха и по това как тя се свлече върху постланото наметало, как очите ѝ се впериха неподвижно в една точка, той разбра, че е прекалено уморена, много повече от него, но че по-скоро ще умре, отколкото да му го признае. Берг едва се сдържа да не изстене. Внезапно почувствува дългоочаквания прилив на сили, по-скоро на ярост, която заместваше в случая силата.

— Да вървим — каза той, разбрал, че от дългата почивка само ще се разкиснат. Че поотделно никой няма да издържи, но заедно ще успеят, защото всеки черпеше сили от другия.

Вървяха, разбирайки се мълчаливо един друг, и нощта сякаш нямаше край, защото силите им бяха напрегнати до краен предел. И все пак почна да се разсъмва. Утрото обещаваеше слънце и Берг се ободри, дори му мина мисълта, че някой ден ще си спомня с радост за

тази нощ. Изкачиха се на хълма, където дъбът все така ронеше листа. Тревата беше влажна от обилната роса. Оставаше още малко до мястото, където бе скрил сред камъните хроноскафа. Стигнаха края на гората и Берг реши да направят последна почивка. Настани внимателно девойката върху един пън и му се стори, че след затвора, страха и бягството; в тялото ѝ не е останало капка живот, че съзнанието ѝ спи и тя вече нищо не усеща. Но не беше така, тя се размърда, очите ѝ се устремиха към Берг и по лицето му изглежда прочете нещо, което я накара да изправи рамене и да приглади разрошените си коси. И това нейно пряко силите ѝ движение я разкри пред Берг в съвсем друга светлина, не такава, каквато я виждаше сега — измъчена, със сенки по лицето, в мрачни монашески дрехи, а танцуваща в бяла премяна. Той дори трепна, толкова реално бе видението на гъвкавото, изпълнено с устрем тяло на девойката в бяло. Щастлива, нестрахуваща се от нищо девойка от двадесет и първия век. „Е — помисли си той, като усети, че дъхът му секва. — Нима е толкова голяма пропастта между нашите времена?“

Някакъв далечен повтарящ се грохот отекна в тишината на зората и прекъсна мислите му. Берг се послуша и всичко у него болезнено настръхна. Беше тропот на копита. Тя също го бе чула и по това как цялата се напрегна, как побледня още повече лицето ѝ, той разбра, че и тя се е досетила какво означава този звук. Той я дръпна и те побягнаха, но тя вече нямаше сили.

— Не мога по-бързо... Спасявай се.

Той я взе на ръце и дори не се удиви, че е в състояние да го направи. На височинката се обърна. Конниците бяха десетина, на километър и половина от тях, отпреде им тичаха кучета.

Имаше още надежда да успеят. Той тичаше, без да чувства нищо друго освен режещата болка в дробовете си, без да вижда нищо друго освен мяркащите се тъмни ивици, цялото си внимание беше съсредоточил да различи навреме между тези тъмни петна храста, дупката, камъка...

Все пак му мина гордата мисъл, че те, хората на двадесет и първия век, могат невъзможното и без техника.

Едва позна поляната, където бе оставил хроноскафа. Тропотът се приближаваше, но конниците още не се виждаха. Струваше му се, че дишането разкъсва дробовете му, вече не усещаше тялото на девойката

или по-точно усещаше го като своето — огромно, непосилно, неподчиняващо му се тяло. Той я пусна.

Люкът се разтвори, щом Берг го докосва. На поляната нахлу лаят на кучетата, озъбените им муцуни се мярнаха сред храстите. Берг бутна девойката на седалката и влезе сам. Затварящият се люк прекъсна кучешкия лай. Берг натисна копчето за връщане. Моторът изрева и млъкна. Без да съобразява какво прави, Берг дръпна лоста за обратния ход. Хроноскафът се затресе и замря.

Повече бе тежестта на антигравитатора, която Берг не бе взел пред вид. Всичко, което се случи после, сякаш не го стори той, а някой друг. Берг хвърли антигравитатора в скута на девойката. Тя понечи да каже нещо... или да извика... Той включи автомата за връщане в двадесет и първия век, натисна бутона за включване на мотора и изскочи навън, като хлопна люка. Падайки, успя да зърне чезнеция в далечината корпус на хроноскафа.

Известно време лежа, забил лице в земята, като недоумяваше защо се бавят кучетата. Кръвта пулсираше силно в ушите му, очевидно поради това не чуваше лая. Не, не поради това. Той бавно отвори очи. Какво е това?! Грееше ярко слънце, пееха птици, наоколо бе пролет, а не есен.

Виж ти каква била работата! Той стана, залитайки като пиян. Съзнанието му възстанови последователността на събитията. Когато се опитваше да включи хроноскафа, още тогава, когато бяха двамата, той машинално натисна лоста на задния ход. И тогава апаратът за миг е задействувал, отнасяйки ги назад по оста на времето, а това означаваше... А това означаваше, че няма никакъв друг Берг в тринадесети век, че това е бил самият той. Движението на хроноскафа е било съвсем нищожно. Затова той се бе озовал в годините, предшествуващи появяването му тук.

Берг с тъга огледа сияещия свят, който сега бе станал негов свят. Той върна антигравитатора, спаси момичето, без при това да наруши хода на историята, но погуби себе си. Безсмислено е да се надява, че някой ще успее да докара хроноскафа точно в оная точка на пространството и в оня момент на времето, където се намираще сега. Не... уви, той знаеше предварително бъдещето си. Обречен е да прекара остатък от живота си в тринадесети век, този век щеше да стане негов век, той щеше да живее в него, да срещне девойката, която

щеше да обикне (вече я бе обикнал), щеше да си навлече ненавистта на епископа и да загине няколко дни преди да я спаси. Обикновена, произтичаща от теорията примка на времето, когато „после“ предшества „преди“... Още няма и помен от онзи гроб, в който щеше да бъде заровен, но той вече знае как изглежда в скромните селски гробища. Оставаше му май още малко да живее.

И все пак дори в нещастieto му провървя, защото това щеше да бъде живот, достоен за човека. Ще влезе в бой и ще победи, ще обикне и ще бъде обичан. Ще даде щастие на човек, който вече не мечтае за щастие. Ще стане баща. А това никак не е малко за човек от която и да е епоха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.